

KAZIMIERZ PRZERWA-TETMAJER

Zbroja Zawiszy

KAZIMIERZ PRZERWA-TETMAJER

Zbroja Zawiszy¹

A kiedy się zabierała wyprawa krzyżowa,
przyszedł Czarny Pan Zawisza² Sulimczyk³ z Garbowa
do płatnerza⁴ sławetnego krakowskiego cechu⁵,
co w fartuchu stał i z młotem, arcymistrz od miechu;
który witał go pokłonem, znał rycerza z twarzy,
zaś Zawisza mu na ramię rękę sparł⁶ i gwarzy⁷:
«Słyszałeś to, bracie, o tym, że cny król Jagiełło⁸
wbrew⁹ rycerzom pod krzyżami¹⁰ krwawe podjął dzieło;
już poluje het po puszczech i zwierzyne bije,
aby miało jeść co wojsko, gdy dźwigną kopije.
A gdy z dała u cesarza rzymskiego na dworze,
gdziem w estymie¹¹ był okrutnej i w srogim honorze,
posłyszałem, że się Polska do boju porywa,
wrazem¹² jechał, aby łańcuch nie był bez ogniwa.
Urobźe mi, proszę, bracie, zbroję, jak się patrzy,
nową zbroję na bój święty, od tego nie gładszy¹³,
jaki ze mną Aragonu król Jan¹⁴ niegdy zwodził,
a któregom wyparł z siodła, ledwom go ugodził¹⁵.
Ma być zbroja hartowana z grubej w plecach blachy,
abym ciężki był na koniu, jak krakowskie gmachy;
ma być zbroja szmelcowana¹⁶, bym jak miesiąc lśnił się,

Obowiązek

Rycerz

¹*Zbroja Zawiszy* — Tetmajer był zafascynowany postacią Zawiszy Czarnego, prócz tego wiersza napisał o nim również dramat. Fascynacji daje wyraz *Wesele* Stanisława Wyspiańskiego: postaci Poety, wzorowanej właśnie na Tetmajerze, ukazuje się widmo Zawiszy. [przypis edytorski]

²*Czarny Pan Zawisza* — Zawisza Czarny z Garbowa (ok. 1370–1428), polski rycerz, przez pewien czas na służbie króla Węgier Zygmunta Luksemburskiego. [przypis edytorski]

³*Sulimczyk* — herbu Sulima. [przypis edytorski]

⁴*płatnerz* — rzemieślnik wytwarzający zbroje płytowe. [przypis edytorski]

⁵*cech* — samorządna organizacja rzemieślników, skupiająca przedstawicieli określonego zawodu. [przypis edytorski]

⁶*sparł* — oparł. [przypis edytorski]

⁷*gwarzyć* (daw.) — rozmawiać. [przypis edytorski]

⁸*król Jagiełło* — Władysław II Jagiełło, (ok. 1362–1434), syn włk. księcia Olgierda, wielki książę litewski, król Polski od małżeństwa z Jadwigą (1386). Dwukrotnie ochrzczony (przez matkę Juliannę w obrządku wschodnim i przez biskupów polskich przed ślubem w obrządku łacińskim), osobiście dowodził w bitwie pod Grunwaldem. [przypis edytorski]

⁹*wbrew* — przeciw. [przypis edytorski]

¹⁰*rycerze pod krzyżami* — Krzyżacy, pełna nazwa: Zakon Szpitala Najświętszej Marii Panny Domu Niemieckiego w Jerozolimie. Zgromadzenie założone w czasie krucjat (ok. 1191), po upadku Królestwa Jerozolimskiego usiłowało stworzyć sobie państwo w Europie na ziemiach pogańskich Prusów i na terenie Litwy. [przypis edytorski]

¹¹*estyma* — poważanie. [przypis edytorski]

¹²*wraz* (daw.) — zaraz. [przypis edytorski]

¹³*gładki* (daw.) — piękny. [przypis edytorski]

¹⁴*Aragonu król Jan* — właśc. książę Jan Aragoński. [przypis edytorski]

¹⁵*a któregom wyparł z siodła, ledwom go ugodził* — informacja o zwycięstwie Zawiszy z Janem, księciem Aragonii, jest autentyczna, jednak w rzeczywistości nastąpiło ono w 1415, więc już po wojnie polsko-krzyżackiej. [przypis edytorski]

¹⁶*szmelcowany* — szmelcowanie to metoda konserwacji metalu, polega na kilkakrotnym pokryciu go olejem jadalnym i każdorazowo wypaleniu. Powstaje wówczas twarda, szklista powłoka. [przypis edytorski]

by poznali, gdzie Zawisza i kędy¹⁷ on bił się». Gdy powiedział tak, zaraz się mistrz zabrał do pracy, kazał sobie dać do miechów dwóch tęgich duchacy¹⁸, by dmuchali wiatr na węgle, a sam miarę bierze, by Zawiszy postać zmierzyć. «Mierz, bracie, a szczerze¹⁹ — mówi rycerz — bom ci to ja nienawykły ciasno; lubię słyszeć brzęk zbroicy, gdy ją stałą głośną, i jest dla mnie to niemałą, płatnerzu, uciechą, gdy mi dźwięknie między zbroją a sercem, jak echo. Już też długo Krzyżak polskie pogranicze derbił²⁰, czas, by mu się na łbie twardym polski miecz wyszczerbił; wstanie Polska, jak lew z leży, i mocna i mściwa, więc mi kuj zbrój²¹, aby łańcuch nie był bez ogniwa. Ma być zbroja hartowana z grubej w plecach blachy, abym ciężki był na koniu, jak krakowskie gmachy, na ramiona kuj mi grubo, bym, gdy się zamierzę, taki ciężar miał u miecza, jak z kopalń mincerze²²; grubo kuj mi zbrój na uda i nagołenniki, bym parł konia, jak kra drzewo, kiedy runę w szyki, li²³ na piersiach kuj mi cienko, cienko, jak opłatek; niechaj będzie stal tak cienka, jak lilii²⁴ płatek, jako lilię kuj od przodku, bym też za ojczyznę, jeśli Niemiec to potrafi, wziął na piersiach bliźnę».

Siła

Poświęcenie, Patriota

¹⁷kędy (daw.) — gdzie. [przypis edytorski]

¹⁸duchac, właśc. *duchacz* — pomocnik rzemieślnika obsługujący miechy kowalskie. [przypis edytorski]

¹⁹szczerze — tu: obficie, nie oszczędnie. [przypis edytorski]

²⁰derbić (gw.) — gnębić, nękać. [przypis edytorski]

²¹zbrój — zbroję. [przypis edytorski]

²²mincerz (daw.) — rzemieślnik pracujący w mennicy. [przypis edytorski]

²³li (daw.) — tylko. [przypis edytorski]

²⁴lilii — czytamy trzysylabowo: liliji. [przypis edytorski]

Ten utwór nie jest objęty majątkowym prawem autorskim i znajduje się w domenie publicznej, co oznacza że możesz go swobodnie wykorzystywać, publikować i rozpowszechniać. Jeśli utwór opatrzony jest dodatkowymi materiałami (przypisy, motywy literackie etc.), które podlegają prawu autorskiemu, to te dodatkowe materiały udostępnione są na licencji Creative Commons Uznanie Autorstwa – Na Tych Samych Warunkach 3.0 PL.

Źródło: <http://wolnelektury.pl/katalog/lektura/zbroja-zawiszy>

Tekst opracowany na podstawie: Kazimierz Przerwa-Tetmajer, Wybór poezji czwarty, nakł. Gebethnera i Wolffa, Warszawa-Kraków 1897

Wydawca: Fundacja Nowoczesna Polska

Publikacja zrealizowana w ramach projektu Wolne Lektury (<http://wolnelektury.pl>). Reprodukacja cyfrowa wykonana przez Bibliotekę Śląską z egzemplarza pochodzącego ze zbiorów BŚ.

Opracowanie redakcyjne i przypisy: Marta Niedziałkowska, Paweł Kozioł.

Okładka na podstawie: anietozk@Flickr, CC BY-SA 2.0

Wesprzyj Wolne Lektury!

Wolne Lektury to projekt fundacji Nowoczesna Polska – organizacji pożytku publicznego działającej na rzecz wolności korzystania z dóbr kultury.

Co roku do domeny publicznej przechodzi twórczość kolejnych autorów. Dzięki Twojemu wsparciu będziemy je mogli udostępnić wszystkim bezpłatnie.

Jak możesz pomóc?

Przekaż 1% podatku na rozwój Wolnych Lektur: Fundacja Nowoczesna Polska, KRS 0000070056.

Pomóż uwolnić konkretną książkę, wspierając zbiórkę na [stronie wolnelektury.pl](http://wolnelektury.pl).

Przekaż darowiznę na konto: [szczegóły na stronie Fundacji](#).